

uzeti u obzir. Jedino jasno razgraničenje u tome napravili smo kod prikaza nošnje. U dvije odvojene vitrine postavili smo nošnje (muška i ženska) i pripadajuće tekstilije. Lutke za nošnje dobili smo od mjesnih prodavaonica tekstila i nakon preuređivanja (bez trepavica, glava i ruke obojene jednom bojom) lutke su se uklopile u postav. Ostale vrste nošnje prikazali smo fotografijama a izdvojili smo interesantnije detalje, npr. bijela marama starijih žena, zimski ženski kožušak s ogledalcima, poculica mladih snaša, plavi fertun za žalost i dr.

Cijeli postav trebao je biti upotpunjen i svjetlosnim dodacima, što je, nažalost, ostalo samo u planu.

U postavu su izložena vanjska obilježja narodnog života i kulture koja se svojim izgledom i veličinom uklapaju u naš prostor i određene teme, ali sadržaj i život postavu daje kustos s posjetiocima.

Primljeno: 21. 12. 1989.

SUMMARY

The new display of the ethnographic collection in the Regional Museum of Podravska Slatina

Dragica Šuvak

The material for the ethnographic collection of the Regional Museum in Podravska Slatina was planned and systematically collected between 1984 and 1989. The new exhibition shows life in the village in former times, and the objects are grouped according to their everyday use. The aim was to make the story clear and providing enough information. A great problem was how to exhibit large objects, e.g. a cart, on 50 square metres, so only some characteristic details, such as wheels, were exhibited.

MUZEOLOŠKA RENOVACIJA SPLITSKIH I OMIŠKIH MUZEJA I GALERIJA

Branka Šulc

amašni projekti u muzejskoj djelatnosti Splita posljednjih godina mogući su rezultati osviještene kulturne politike grada ali ne i posve dobro osmišljenog i koordiniranog »muzejskog preporoda« sredine koja je u jugoslavenskim

relacijama među prvima otpočela sakupljanje i izlaganje kulturnih dobara. Tako se uz akutne probleme zaštite i obnove graditeljske baštine i nasljeđa Splita, s repertoarom tema od devastacije Salone do zanemarene Dioklecijanove palače, forsiranja osnivanja zaklada za obnovu stare gradske jezgre, otvaraju i ne tako mali problemi realizacija novih muzejskih postava tamošnjih muzeja. Split je sa svojim bogatim i raznovrsnim muzejskim sadržajima već poodavna svrstan u naprednu muzejsku sredinu, i to ne samo poradi muzejski cjelovito prezentirane povijesti i kulture srednje Dalmacije već i napose radi nastojanja struke na redefiniranju uloge muzeja kao reprezentiva povijesti. S postojećim fondom od deset muzeja – od arheologije do brodogradnje – ta je muzejska djelatnost u posljednjoj deceniji izvršila i ne male zahvate, u komparaciji sa stanjem u našoj sredini, unutar svoje muzejske arhitektonske i izložbene strukture u ponajboljoj namjeri da unaprijedi vlastitu djelatnost.

Pri tomu su ipak korišteni modeli »stare« muzeologije usmjereni ponajprije ka muzejskim metodama, a premalo odjeci »nove« muzeologije¹ usmjerene prvenstveno isticanju svrhe muzeja i njegova mjesta u kulturi potkraj 20. stoljeća.

Učinjene su i »klasične« pogreške u programiranju stalnih postava muzeja. Budući da je muzej »instrument za provođenje kulturne strategije«², muzeološka je praksa u svijetu utvrdila nužnost javnih rasprava o planiranim renovacijama ili programiranju i starih muzeja, a napose nužnost rada programera za muzeje po područjima od muzeologije, arhitekture, opreme do administracije. Tim minimalnim standardima u procesu programiranja najvažnijim se ističe angažiranje muzeologa i kustosa koji određuju cjelovitu strukturu postava i/ili programa muzeja dok je uloga arhitekta ovisna o prijedlogu stručnog tima muzejskih stručnjaka.

Muzeji, koji su danas u svijetu diseminatori kulture pa i generatori kulture, doživljavaju snažne promjene. Oni se od mjesta sabiranja, istraživanja, očuvanja i prezentacije kulturne baštine usmjeravaju ka centrima kulture koji pod utjecajem ali i pritiskom društvenih promjena te utjecajem novih ideja pokadšto postupno mijenjaju i cijeli koncept muzejske funkcije u vremenu i prostoru. Istinska uloga muzeja ipak je da bude komunikator kulturne baštine i samog života, mjesto susreta kultura u vremenu i prostoru, nosilac ideje prezentacije povijesti.

Akcije muzeološkog reprogramiranja muzejskih stalnih postava Splita, koje intenzivnije od 80-ih godina teku kroz procese renoviranja i restauriranja muzejskih zgrada, adaptacije, organizaciju novih funkcionalnih struktura, upućuju na kompleksnost pristupa kojim se ipak ne odmiče od tradicionalne koncepcije muzeja. Sadašnje, kvalitetne ali i suviše standardne, muzejske prezentacije u muzejskim su programima bile povezane i s mogućnostima arhitekture (muzejske zgrade) na način prezentacije.

Slijedeći razvojnu liniju muzeja na splitskom području – kontinuitet koji obavezuje i na razvijanje suvremene muzeološke djelatnosti, te slijedeći muzeološku genezu toga područja, koju je trebalo sačuvati u nekim renovacijama tih muzeja, valja naglasiti da je Split rastući od Dioklecijanove palače do danas kao urbani, kulturni, trgovački i industrijski centar već 1750. godine imao i prvu službenu muzejsku zbirku na tlu današnje Jugoslavije. Ta zbirka osnivača i sakupljača nadbiskupa Pacifica Bizza, pod imenom Museum archiepiscopale Spalatum, samo je nastavak akcija sabiranja spomeničke baštine u Splitu iz doba humanističkog preporoda³. U to je vrijeme Marko Marulić s Dminom Papalićem počeo sabirati arheološke epigrafske spomenike Salone koji su ugrađeni u dvorištu Papalićeve palače (današnjeg Muzeja grada Splita), što su i začeci muzeološkog sabiranja na tom području.

Ti su ulomci izlagani sve do 1885. godine u Papalićevoj palači, tada se veći dio prenosi u Arheološki muzej, gdje su i danas izloženi, a dio ostaje na izvornome mjestu sve do renovacije Muzeja grada, kada se, nažalost, najstariji tragovi muzejske djelatnosti *in situ* u Splitu uklanjaju poradi pregradnji.

O bogatstvu i razvoju muzejske djelatnosti Splita govori i nekoliko faktografskih podataka koji su nezaobilazni i u povijesti muzeologije na našem području.

Već 1820. godine Zemaljska vlada u Zadru izdaje dekret o osnivanju Arheološkog muzeja u Splitu a 1821. godine sagrađena je uz istočni zid Dioklecijanove palače i *prva muzejska zgrada* za smještaj solinskih spomenika. U 1878. godini taj Muzej počinje izdavati i stručni časopis, na talijanskom jeziku, *Bulletino di archeologia e storia Dalmata*, a dolaskom Frana Bulića za ravnatelja Muzeja, 1884. godine, počinje i novo razdoblje u razvoju muzejske djelatnosti. Već 1892. godine predlaže se gradnja novog Arheološkog muzeja i u tu svrhu štampa i prvi »muzeološki program« Predlozi o gradnji novoga arheološkog muzeja i osamljenju stolne crkve u Spljetu, a gradnja Muzeja

počinje 1912. po nacrtima bečkih arhitekata Kirsteina i Ohmanna, koji su već imali iskustva u gradnji muzejskih zgrada. »Prvi muzej hrvatskih spomenika« otvoren je u Kninu 1893. godine koji je nakon brojnih lokacija od Knina do Splita u 1976. godini u cijelosti realiziran u novoj muzejskoj zgradi u Splitu. Godine 1894. održan je i Prvi međunarodni kongres kršćanskih arheologa u Splitu-Saloni a F. Bulić je tih godina napisao i prve muzejske inventare-kataloge muzejskih inventara klasificiranih po vrstama predmeta. Zamah muzejske djelatnosti Splita ipak je najočitiiji u prvim desetljećima 20. stoljeća, kada se, primjerice već 1910. godine, nakon izložbe narodne umjetnosti u Graditeljsko-obrtnoj i umjetničkoj školi, kojoj je cilj bio sačuvati od propasti narodne rukotvorine i propagiranje narodnog obrta na cijelom području Dalmacije, osniva i Pokrajinski muzej za narodni obrt i umjetnost – današnji Etnografski muzej. Taj je muzej i prvi te vrste u Hrvatskoj i preteča naših ostalih muzeja i zbirki.

Nakon Jadranske izložbe koju je pripremila Jadranska straža 1925. godine, predmeti pomorskog odsjeka su i jezgro za osnivanje Pomorskog muzeja, a već je 1928. godine raspisan natječaj za gradnju nove zgrade Jadranske straže u kojoj su predviđene i prostorije za Pomorski muzej. Taj je Muzej otpočeo radom 1933. godine.

Prilikom prve izložbe umjetničkog društva »Medulić« u Splitu je 1909. godine pokrenuto i pitanje otvaranja Galerije umjetnina, koja je otvorena tek 1931.. Godine 1924. na Marjanu se otvara Prirodoslovni muzej u preuređenoj negdašnjoj restauraciji. Kao prvi ogranak Iseljeničkog muzeja u Zagrebu 1941. godine se u prostorijama Iseljeničkoga kluba na Narodnom trgu otvara Iseljenički muzej, kojeg je djelovanje prekinuo drugi svjetski rat. Muzej grada Splita osnovan je 1946. godine, Galerija Meštrović 1952, Muzej revolucije 1956, Vojnopomorski muzej 1962. i napokon 1987. godine osnovan je Muzej Brodosplit.

U cijeloj prezentaciji/kronologiji osnivanja muzeja i galerija važno je naglasiti da je kulturna politika grada zagovarala ne samo široki spektar osnivanja muzeja već je i nastojala osigurati nove prostore za takve institucije, uglavnom gradnjom novih zgrada i adaptacijom muzejskim sadržajima prikladnih prostora.

Svaka od navedenih muzejskih institucija mijenjala je više puta svoje sjedište ili i svoje postave, a za novu muzeološku sliku važne su adaptacije muzejske arhitekture tvrđave na Gričama za Vojnopomorski muzej, gdje i unutrašnji i vanjski prostori jednako sudjeluju u formiranju izložbenog prostora.

Muzej narodne revolucije u adaptiranom prostoru stare Bolnice (1980. godine) s ambicioznim novim sadržajima muzeja (art kino, multivizija i dr.), gradnja jednog od četiriju kapitalnih objekata kulture u Hrvatskoj – Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika 1976. godine arhitekta Mladena Kauzarića, sa spojem arhitektove težnje ka reprezentativnom objektu i u skladu s njim i način izlaganja – do najnovijeg projekta totalnoga muzejskog reprogramiranja Muzeja grada Splita, koji se dovršava 1990. godine, ipak će u sveukupnosti dati skromnu sliku neiskorištenih mogućnosti bujne muzejske djelatnosti Splita u čuvanju i oblikovanju i kulturnih i pejzažnih vrijednosti unutar parametara lokalnog sadržaja, što je uostalom i naglasak jedne od rezolucija 16. generalne skupštine ICOM-a održane u Haagu 1989. godine.

Analizom geneze muzejske djelatnosti u Splitu, ambicija za poboljšanjem stanja, konačno i financijske ne male podrške grada, vratit ćemo se početku ovoga teksta, tvrdnji da je muzejska djelatnost Splita opterećena nekoordiniranošću i necjelovitošću vlastita programiranja kao polazišta za bolji »novi« muzej.

U muzejskim je programima stalnih postava prisutna orijentacija klasičnog izlaganja – predmet+klasifikacija+odjelci po temama ili vjekovima, tzv. klinički muzejski postav po G. Bazinu, a ne prisutnost ideje muzejske

prezentacije određena područja.

Iskustva nove muzeologije (muzeji interpretativni centri, kulturni centri, ekomuzeji i dr.) potkraj ovog i za 21. stoljeće otvaraju brojne i neograničene mogućnosti razvoju totalnog muzeja bez ograničenja, za čiju realizaciju nije bitan samo financijski dio. Teži se i prezentaciji kulturnih vrijednosti bez parametara lokalnog i/ili samo lokalnog sadržaja.

Početak suvremene obnove muzeja Splita kao dio kontinuiteta s početka 19. stoljeća i gradnje muzeja hrvatskih arheoloških spomenika postavljanje je sukladnih suodnosa arhitektonskog i muzeološkog programa kojeg je nastavak vidljiv počev od 80-ih godina.

U zgradi Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika je, prema mišljenju I. Maroevića, »očito da ova zgrada po monumentalnosti i sakrosaktnosti ostaje hladna, izazivajući strahopoštovanje, što nije značajka suvremenih muzeja. Negdje u svojim temeljnim postavkama prostornih doživljaja podsjeća na velebni meksički Muzej antropologije, gdje se arhitekturom ističe važnost tema«⁴.

U nizu danas očitih problema i tako realizirane muzejske zgrade, MHAS teži izmjeni unutrašnje strukture vlastitog postava i dinamiziranju muzejske aktivnosti, u čemu ima i ne malih rezultata.

Projekt od kojeg se očekuje velik pomak u muzejskoj djelatnosti ne samo grada Splita već i muzeja gradskog tipa u nas, s obzirom da takav cjeloviti muzej koji je prezentant identiteta grada (poput primjerice novijih muzeja te profilacije u Evropi, londonskog i frankfurtskoga gradskog muzeja) još nije realiziran na našim prostorima (Muzej grada Zagreba je model od kojeg se također očekuje novi pristup temi koju prezentira) i prije otvaranja doživljava ne male kritike iz vlastite sredine. Za sada je kritika usmjerena obnovi graditeljskog nasljeđa – Papalićeve palače – čija gotička arhitektura, »to djelo Jurja Dalmatinca i njegova kruga, ostaje središnji i najatraktivniji dio muzejskog sklopa...«⁵.

»Papalićeva palača, gdje se moglo pratiti slijed gradnje od gotike preko renesanse i baroka do danas« postala je fasadom 20. stoljeća »koja nema ni estetskih ni povijesnih vrijednosti«⁶. Izbrisani su tragovi kulturne klime Splita između 15. i 18. stoljeća u toj palači rušenjem stepeništa na kojem su bili prvi tragovi sakupljačke muzejske djelatnosti M. Marulića i D. Papalića. Dijalog, prema B. Kiriginu, »više nije moguć. Obnova je skoro gotova i sad su jedino moguće ocjene u smislu je li to dobro napravljeno ili nije.«⁷

Kompleksni konzervatorski zahvat na objektu Papalićeve palače – Muzeja grada Splita i jednako tako nastojanje stručnog tima Muzeja da u programiranje novoga stalnog postava uključi širu ekipu stručnjaka pod mentorstvom muzeologa prof. dr. Antuna Bauera, a za projekt arhitektonskog eksterijera i interijera angažira dr. Jerka Marasovića i Katju Marasović (kojoj je to i prvi projekt muzejskog sadržaja), Zavod za izgradnju grada, te izradu projekta rasvjete, sigurnosnog sistema, organizacije marketinga i ostalih suvremenih tehnologija u muzejskom sadržaju, danas i prije otvorenja planiranog za prvu polovicu 1990. godine ukazuje na već naglašeni problem – nedostatak javne rasprave. I to kako o temi muzeološkog programa tako i o obnovi palače. Unatoč ipak naglašenoj podređenosti izložbenog dijela arhitekturi palače taj megaprojekt upućuje na moguću cjelovitiju prezentaciju kulturne baštine grada popunjenu suvremenim audiovizualnim pomagalicama, videotehnikom, na 600 četvornih metara stalnog izložbenog prostora i planiranom trećom fazom konačna otvaranja Galerije Emanuela Vidovića, u ukupnom prostoru muzejske zgrade od 2900 četvornih metara u kojih se uključuje i dvorana za povremene izložbe sa 95 četvornih metara, restauratorska radionica, depoi i svi nužni prateći prostori, osigurane su sve pretpostavke za dobro funkcioniranje muzeja. Najteži zadatak rješenja svih tih prostora ali i komunikacije unutar stalnog postava uvjetovan nužnoću očuvanja zadanog interijera zgrade rezultira pokadšto i kompromisnim rješenjima i isprekidanom linijom

Muzej grada Splita – detalj dvorišta Papalićeve palače prije sanacije; snimio: Zvonimir Buljević

kommunikacije. Ponajveći je problem već danas evidentan – rješenje prostora za veći dio depoa smještenih u mansardnom prostoru koji dimenzijama ne pokrivaju potrebe za odlaganje i studijski rad unatoč kompletno novodobnavljenoj suvremenoj opremi.

O samoj prezentaciji ideje stalnog postava u ovaj tren prije otvaranja nije moguće izreći ocjene jer nema konkretnog uvida u njegov scenarij. Uložen je stručni napor pri promišljanju izrade posve novih vitrina (koje su opremljene uređajima ultrazvuka i Doplerova efekta i rađene posebno u tu svrhu), kao i svih pratećih postamenata i panoa. Unutar izložbenog prostora osobita je pažnja posvećena ne samo rasvjeti već i kontroli vlažnosti zraka, protuprovalnim uređajima i ostalim uređajima za zaštitu muzejskih predmeta, a postavljena je i osnovna shema informacijskog sistema Muzeja. Dobra stručna ekipiranost institucije uz primjenu interdisciplinarnog pristupa pri izradi muzeološkog programa, odnosno suradnje s brojnim muzejskim institucijama Splita, donosi pred stručnu i širu javnost obiman muzeološki program koji će tek u toku 1990. godine doživjeti i svoju verifikaciju. Katalog stalnog postava, koji je u pripremi, planirani marketinški program i intenzivne izložbene aktivnosti iz vlastitih fondova upućuju na moguće izmjene i u djelovanju splitskoga muzejskoga kruga.

Drugi projekt koji unosi izmjene u strukturu muzeoloških razmišljanja i/ili domišljanja odvija se u okrilju Galerije Meštrović koja je od svojeg osnutka 1952. godine do danas doživjela možda najbrojnije promjene svojih postava, u prosjeku svakih šest godina.

Stoga je pripremljena čvrsta podloga – analiza stalnog postava i funkcioniranja Galerije kao cjeline, idejna koncepcija prostornog razvoja i stalne postavke kompleksa Galerije i Kašteleta Meštrović, program prostornog preuređenja oba kompleksa, koji su pripremili kustos Galerije Barbara Domančić-Kovačić i Zavod za izgradnju Splita – te preliminarna idejna i muzeološka koncepcija koju je izradio dr. Ivo Maroević. Unutar te koncepcije je analiza stalnog postava i funkcioniranja Galerije kao cjeline, program upotrebe Galerije i Kašteleta i sama muzeološka koncepcija Galerije s osnovnom idejom autora da »prožme prezentiranje arhitekture, Meštrovićevog životnog ambijenta i njegovih umjetnina u kontekstu njihova prostornog ili galerijskog života«⁸. Postavljeni su i osnovni muzeografski uvjeti takve prezentacije od temeljnih principa postava, rasvjete, komunikacije i zaštite izloženih umjetnina i ostalih muzejskih predmeta. Galerija i Kaštelet, u kojem je dovršena građevinska obnova, trebaju biti integrirani u sadržajnu cjelinu, i to Galerija kao središnja izložbena funkcija a Kaštelet za specifične izložbene prostore. Čvrsto određeno muzeološko i muzeografsko polazište za muzej skulptura specijalnog tipa u kojem je osnovni cilj cjelovita prezentacija života Ivana Meštrovića i napose njegova rada – u autentičnom prostoru koji je I. Meštrović gradio od 1931. do 1939. godine za stanovanje i rad, podloga su za novi postav koji treba biti realiziran u toku 1991. i 1992. godine.

U preliminarnim arhitektonskim rješenjima 1989. godine je sudjelovao i arhitekt Berislav Šerbetić, no konačno rješenje o angažmanu i stručnjaka toga profila danas je u fazi definiranja.

Novi stalni postavi Muzeja narodne revolucije iz 1980. godine i Vojnopomorskog muzeja iz 1982. godine označavaju razdoblje 80-ih godina i tomu sukladnih muzeoloških programa.

Pri tomu Muzej narodne revolucije – povijesni muzej 19. i 20. stoljeća uspijeva na 1000 četvornih metara prezentirati navedeno razdoblje, također klasičnim muzejskim postavom s inovacijama za vrijeme njegova otvaranja – multivizijskim programom Split 1943 (šest ekrana, 12 projektora, kompjutera i magnetofona) u kojem se govori o oslobođenju Splita, što je bio i prvi primjer multivizije kao sastavnog dijela izložbe. U tom je programu postavljanja stalne

izložbe sudjelovao cijeli stručni kadar u suradnji s arhitektom a prema idejnom muzeološkom programu dr. Dušana Plenče. Danas se planiraju izmjene tog postava i njegove nužne dopune (sadržajne i muzeografske), zatim staviti u širu funkciju izlaganje ostalog-neizložbenog fundusa Muzeja i napokon štampati Vodič kroz muzej.

Vojnopomorski muzej, kojeg je novi stalni postav za razdoblje od 1918. do 1945. godine otvoren 1982. i obuhvaća planirani prostor za cjelokupni postav-prezentaciju vojnog pomorstva i pomorske prošlosti stanovništva istočno jadranskog akvatorija, u kronološko-historijskoj prezentaciji treba cjelovito biti predstavljen do kraja 20. stoljeća. Planirane su etape daljeg postavljanja izložbe za poslijeratno razdoblje od 1945. do 1992. godine u 1992. a razdoblje od pretpovijesti do kraja 18. stoljeća do kraja ovog stoljeća. Znatna površina od 1885 četvornih metara je za stalni postav, a 110 četvornih metara polivalentne dvorane je čisti, dobro organizirani prostor za muzejsku prezentaciju. Zgrada – tvrđava Gripe iz 1565. godine s nadogradnjama polovicom 19. stoljeća arhitekta Dujama Karamana renovirana je 1982. prema prijedlogu arhitekta Stanka Piplovića. Koristeći u stalnom postavu posve dobra muzeografska rješenja izloživši u cijelosti restaurirane predmete uz korištenje dvorišnog prostora za izlaganje teškog naoružanja i broda-heroja Bakar, Muzej je mjesto cjelovite prezentacije vojnog pomorstva u nas. Ono što bi u novim projekcijama moguće izmjene prvog dijela postave i dovršenja cjelovita programa trebalo izbjeći, nužna je koordinacija u programiranju s Muzejem narodne revolucije i Muzejem Brodosplit, koji se bave dijelom istim područjem i temama, ali jednako tako i sudjelovanje u programiranju Muzeja grada Splita – s obzirom na gradski nivo prezentacije i sadržaj koji je manjkav bez razdoblja suvremene ili novije povijesti grada. Uza sve dobro postavljene i promišljene muzeološke akcente postavi obiju muzeja novije povijesti su preopterećeni kopijama i »papirnatom«⁹ gradom. Dijelom svojeg sadržaja, navedeni se muzeji u tematskom preklapanju pridružuju drugoj muzeološkoj varijanti i 1987. godine otvoreni specijalni muzej pri SOUR-u Brodograđevna industrija Split na 420 četvornih metara.

Muzej Brodosplit interijerom arhitekta Ante Svarčića djeluje u sastavu Odjela za informiranje SOUR-a. Prezentira razvoj brodogradnje Splita od prehistorije do danas dajući pri tomu pregled te aktivnosti i u Dalmaciji a akcentira današnji ili noviji proizvodni program Brodograđevne industrije Splita. Većim dijelom kopija a manjim (40 posto) originala, taj muzej vezan neposredno uz industriju približava se smjernicama muzeja novog tipa po namjeri ali ne i prezentaciji. Mogućnosti uspostavljanja muzeja otvorenog tipa – povezanog s proizvodnim pogonom kao i manje klasičnim postavom toga muzeja, perspektive su za budućnost s obzirom na vrlo dobro riješen muzejski arhitektonski prostor. Muzej dopunjava svoju djelatnost i formiranjem zasebne izdavačke djelatnosti putem edicije Biblioteka Muzeja, u kojoj je u 1989. godini objavljena i prva knjiga, studija Bogdana Šušnjara o brodogradnji u Splitu od njezinih početaka do 1941. godine a urednica je voditeljica Muzeja Eli Kezić-Pecotić.

Muzej danas djeluje za dosta uzak krug posjetilaca – škole, poslovni partneri, pa bi s obzirom na temu od šireg značenja trebalo unaprijediti marketinšku i public relations službu. Pri izradi programa prezentacije Muzej Brodosplit surađivao je s muzejskim institucijama Splita.

Renovacije stalnog postava su u toku i u Galeriji umjetnina a na izmjeni svojeg stalnog postava u 1990. godini u povodu 170. godišnjice od osnutka radi i Arheološki muzej.

Etnografski muzej s više od 20.000 predmeta iz Dalmacije, s dinarskog područja, iz Panonije i ostalih republika te manjom zbirkom izvanvropskog

materijala, s trećim po veličini fondusom u Jugoslaviji i komparativnim kulturološkim proučavanjima, traga za novim prostorima u kojima bi prezentirao cjelovitu sliku svojeg fundusa. Sa današnjih 67 četvornih metara stalnog postava u zgradi Vijećnice, spomeniku kulture iz 15. stoljeća, stalni postav traje već 20 godina bez izmjena te je planirano da se za 80. godišnjicu Muzeja u 1990. godini pokuša taj postav izmijeniti. Muzej, kojeg je zaštita predmeta u nedopustivo lošem stanju i s tendencijom propadanja, ulaže napore da problem riješi preseljenjem iz postojeće zgrade u kojoj je doveden u stanje »paralizacije« vlastitih osnovnih muzejskih zadataka.

Usklađenja muzeoloških projekcija i razvoja muzeja i galerija Splita, planiranje zajedničkih međumuzejskih programa (od izložbenih do istraživačkih) kojima muzealci Splita pridaju sve veće značenje, uza sve pobrojane propuste i probleme, daju naslutiti organiziranost i dobro odabrane putove struke u kojima učenje na pogreškama neće biti oznaka prepoznatljivosti.

U muzeološkoj slici Omiša usko stručno povezanog s muzejskom strukturom Splita i Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture u toku su ili su već realizirani po dometu manji a za područje bitni projekti. Omiški muzej s jednim zaposlenim kustosom za brojna područja kulture Omiša u malim adaptiranim prostorima prezentira sažeto povijest grada oslanjajući se pri tomu na uglavnom arheološke i etnografske predmete a prateći svoju djelatnost arheološkim istraživanjima i suradnjom s Turističkim društvom skromnim izdavačkim dopunama (razglednice, Vodič).

U Pinakoteci Franjevačkog samostana na Skalicama je stručnom suradnjom s Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture 1986. godine otvoren i novi mali postav kulturnih sadržaja iz povijesti samostana. Autor koncepcije je fra Jerko Lovrić a likovnog scenarija Davor Domančić i postav je popraćen publikacijom o Franjevačkom samostanu s iscrpnim prikazom zbirke.

Smještena u prizemlju samostana sa 200-tinjak predmeta vrijednih izložaka iz 18. i 19. stoljeća, napose bibliotečne građe, zbirka dopunjava kulturni sadržaj Omiša i svrstava se u red klasičnih, dobro prezentiranih manjih crkvenih zbirki u nas.

U neposrednoj blizini Omiša je, u mjestu Lokve-Rogoznica, 1988. godine otvorena i privatna zbirka-Galerija akademskog slikara Ivana Joke Kneževića u njegovu Ateljeu Gandalj. Na 250 četvornih metara izlaže se cjelokupni opus toga slikara u likovnoj i idejnoj koncepciji Mladenke i Rute Knežević sa 600 originala. Uz taj je postav štampan i deplijan a u toku je organizacija stalne otvorenosti Galerije za posjetioce i izvan turističke sezone.

Brojna nova muzejska događanja Splita i Omiša upućuju na šire otvaranje područja kulturnim sadržajima ali upozoravaju i na sve poteškoće koje proizlaze u većim kompleksnim projekcijama razvoja muzejske djelatnosti.

Primljeno: 13. 4. 1990.

Bilješke:

- 1 The New Museology, Peter Vergo edit., London, 1989.
- 2 Lehbruck, Manfred. Programming, Museum, Paris, no. 2, 1979. p. 74.
- 3 Buličić, Sofija. Začeci muzeološke djelatnosti u Dalmaciji, Informatica Museologica, n. 4, 1984, pp. 8-11.
- 4 Maroević, Ivo. Novija muzejska arhitektura u Hrvatskoj, Čovjek i prostor, Zagreb, 3, 1986, p. 9.
- 5 Diana, Deša. Informacija o radovima na sanaciji Muzeja grada Splita, Informatica Museologica, n. 1-4, 1987, pp. 67-69.
- 6/7 Kirigin, Branko. Polemično. Zagonetna obnova, Slobodna Dalmacija, Split, 25. 3. 1990, str. 37.
- 8 Maroević, Ivo. Galerija Meštrović, Split. Muzeološka koncepcija, nepublicirani rukopis, Zagreb, kolovoz 1988.

Galerija »Ivan Joke Knežević«, Atelje Gandalj, Lokve – Rogoznica – detalj postava

SUMMARY

Museological renovation of museums and galleries in Split and Omiš

Branka Šulc

In 1750 Split had the first official museum collection in what is now the territory of Yugoslavia, i.e. the Museum Archiepiscopal Spalatum. The Archaeological Museum was founded in 1820. and in 1821. the first museum constructed to house the archaeological finds from Solin. The article deals with the history of the ten museums now located in Split. Since the 80-s a great deal of construction work, renovation and adaptation has been done on museum buildings, and a number of changes in their permanent displays. All the changes, however, did not remove the traditional concept of a museum. Classical presentation is used with very little »modern museology«. The Museum of Croatian Archaeological Monuments is one of the four most important cultural institutions in Croatia. It was built in 1976 to the design by the architect Mladen Kaulzarić, in an awe-inspiring grandiose style. The museum staff now plans to change the inner structure of the display.

The City Museum of Split is placed in the Papalić Palace, an extraordinary cultural monument with parts of gothic, renaissance and baroque construction. Complex conservation work on the building met with a great deal of criticism. A team of specialists, lead by dr. Antun Bauer, is now engaged in the programming of the new display. It will show the history of the city by new audio-visual means in an area of 600 square metres. The size of entire building is 2,900 square metres, where the Emanuel Vidović Gallery is to be opened, exhibition rooms for occasional exhibitions adapted, restoration workshops placed etc. The greatest problem is the depot in the attic, a space too small to house the rich holdings of the museum. The plan includes new showcases, illumination, and a system for the protection of the exhibits. A catalogue is being prepared as well as a marketing programme, and a number of exhibitions. The realization of the complex is planned for 1990.

The Meštrović Gallery, established in 1952, is situated in an authentic building designed by the great sculptor Ivan Meštrović himself, who also lived and worked there. The new display will be on show in 1991–92.

The Museum of the People's Revolution has a classical display with multivision as an innovation. The staff plan to change the display and its content with museographic complements.

The Military and Naval Museum housed in the Gripe Tower (1565), reconstructed in 1982 to a design by the architect Stanko Piplović, has 1,885 square metres of well organized space. At present it shows an exhibition of the period 1918–1945, while the entire material on the navy and naval history will be exhibited in stages until the end of the century. Both museums have an excess of copies and printed material.

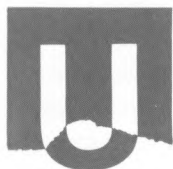
The Brodosplit Museum, whose interior was designed by Ante Varčić, presents the development of shipbuilding in Split from prehistory to the present. There are facilities for the organization of an open-type museum joined to the manufacturing line. The renovation of the permanent display of the Art Gallery is in progress, and a change in the permanent display is being carried out in the Archaeological Museum. The Ethnographic Museum, whose permanent display is packed into 67 square metres in the building of the 15th century Town Hall, is in search for new space to present its rich holdings, the third largest in Yugoslavia.

A museum has been opened in Omiš in a small, adapted space, presenting the town's history. The exhibits are mostly of an archaeological and ethnographic nature.

A new display opened in the Pinacothèque of the Franciscan monastery in Skalice (Omiš) in 1986. It contains 200 exhibits from the 18th and 19th centuries.

In the vicinity of Omiš, in the village Lokve, Rogoznica, a private collection, the Gallery of the painter Ivan Joko Knežević has been opened in his studio Gandalj. 600 of his paintings have been presented in an area of 150 square metres.

MUZEJ BRODOSPLIT – OD IDEJE DO REALIZACIJE

Eli Pecotić
Muzej Brodosplit
Split

SOUR-u Brodograđevna industrija Split od 1987. godine djeluje Muzej Brodosplit. U posebno adaptiranom prostoru od otprilike 420 četvornih metara raznim predmetima, fotografijama, maketama . . . prati se razvoj brodogradnje u

Splitu od njenih početaka do danas. U kronološkom slijedu prikazani su razni tipovi brodova koji su plovili Jadranom, načini na koji su se gradili, tehnički detalji i sl.

Naglasak u postavu je na razvoju Brodograđilišta Split, preteći ovoga današnjeg, modernog brodograđevnog giganta te ljudima koji su ga stvarali u različitim historijskim i društveno-ekonomskim prilikama.

Naravno, prikazana je i današnja moderna Brodograđevna industrija Split, njen bogati proizvodni program, gdje su podjednako prisutni razni tipovi brodova, građeni za gotovo sve pomorske zemlje svijeta, kao i proizvodi izvanbrodograđevnog programa.

Osobitost našeg muzeja otežavala nam je rad pri njegovu formiranju. Jer, osnovna svrha ovog prostora bila je ne samo da informira posjetioce o razvoju brodogradnje u Splitu i Dalmaciji, ili o razvoju našega kolektiva, već i da pokaže njegovu dugu i uspješnu tradiciju, isto kao i njegovu snagu, njegove proizvodne mogućnosti i upravo ostvarene proizvodne uspjehe.

Posao se realizirao postupno.

U Odjelu za informiranje Brodograđevne industrije Split, u sklopu kojeg djeluje Muzej Brodosplit, organiziran je timski rad sa stručnjacima iz pojedinih područja. Nakon obrade pojedinih područja sačinjena je koncepcija postava koju su potom osmislili likovnjaci.

Paralelno s tim pripremama završavao se i kompleks novih zgrada, gdje je projektom predviđen muzejski prostor. Nama je preostalo da uredimo interijer.

Druga faza poslova oko formiranja Muzeja obuhvaćala je prikupljanje muzejskih predmeta i ostale građe. Tu nam je umnogome pomagala činjenica da je velik broj starih brodograđilišnih radnika gotovo sudbinski ostao vezan uza svoj šker te su u svojim privatnim kućnim arhivama čuvali zaista dragocjen materijal. Pronašli smo mnoge važne dokumente, ugovore, zapisnike, fotografije, planove . . . , za dio materijala smo znali da postoji, dio su stari radnici i prije donosili u Odjel za informiranje, jer se već dugi niz godina razmatra mogućnost o formiranju muzeja. Tako smo dio postava koji govori o razvoju kolektiva relativno lako sakupili, sistematizirali i obradili. Bez većih poteškoća obradili smo i današnji proizvodni program Brodograđevne industrije Split jer se makete brodova građe paralelno s novogradnjama.

Najviše poteškoća imali smo u dijelu postava koji je trebao rasvijetliti razvoj brodogradnje od njenih početaka pa do formiranja Brodograđilišta Split (1932. godine).

Surađujući s poznavateljima, stručnjacima iz različitih područja, postupno smo otkrivali i pronalazili građu koja nam je mogla pokazati koliko su brod i brodogradnja bili prisutni u svakodnevnom životu našeg čovjeka, kako je taj brod izgledao, gdje se gradio, koliko dugo, na koji način. . .

Neke originalne predmete za postav dobili smo na posudbu, za neke smo